

LA QUOTIDIANA

FMR Fundaziun Medias Rumantschas, Via da Masans 2, 7000 Cuira, 081 544 89 11, redacziun@fmr.ch

I dovra candidats
La fin da settember elegia il Surses dus suprastants communal. Per ils dus sezs èn trais candidats sa mess a disposiziun. Il suveran ha pia la schelta. [Pagina 7](#)

«I dovra l’uman»
Quai di Gion Sialm, docent e manader dal center che sa fatschenta cun intelligenza artificziala a la Scola auta spezialisada dal Grischun. [Pagina 3](#)

FMR

FUNDAZIUN
MEDIAS
RUMANTSCHAS

 südostschweiz

LECTURA RUMANTSCHA

SANDRO BUCHLI/FMR

Oz vegn servida ina gasetta cun bler muh-muh e bler I-A. Buna Agrilectura Rumantscha!

Gion Sialm – l’expert digital
Sco emprim tar «IA» – manegiada è la scursanida uffiziala per «Intelligenza artificziala». E betg forsa il planschim da l’asen.
Roboters, gronds models digitals da lingua, ed insumma la digitalisaziun. Quai è il mund da *Gion Sialm*. Betg tut ch’è digital chatta il docent a la Scola auta spezialisada dal Grischun dentant super. Ils automats da cumprar biglietti da tren per exempel na plaschan ad el betg uschè bain, sco quai ch’el ha ditg envers la redacziun: «Enstagl d’haver legher al spurtegl, tegn ins il telefonin enta maun.» [Pagina 3](#)

L’expert Gion Sialm ed in prototip dad in roboter.

Temp da stgargiadas
Ti sas bain, ch’il settember è il temp da las stgargiadas! Vartgas bain decoradas cun flurs ed hardumbel vegnan giu da las alps en ils vitgs! Guarda ina giada la fotografia qua sut: I para schon bunamain ch’ins ha mess si a quel exemplar in pignol da Nadal! Dà ina sfegliada sin pagina 4 e sin pagina 8, contempla las bellas fotografias – e cloma trais giadas dad aut: Muh, muh, muh. [Paginas 4 ed 8](#)

Ina da las numerusas vatgas ch’èn vegnidas giu da l’alp Quader sur Breil.

FOTOS MAD

Nagina idilla d’alp
La vita sin alp – però main idillica – vegn era tematisada en il nov toc da teater rumantsch dad *Asa Hendry*. Il venderdi passà è stada la premiera da quel a Zuoz – en il rom dal Festival Travers. En puter, sursilvan e vallader han ils trais acturs giugà il toc. Tenor la redactura *Fadrina Hofmann* ha quai funcziunà bainischem: L’applaus era frenetic ed il public entusiasma. [Pagina 9](#)

Adina pli pauc persunal da duana

Passa 4000 emploiadas ed emploiads lavuran en Svizra per la segirezza da cunfins e per incassar dazis. Ma precis en il chantun cun ils pli lungs cunfins cun l’exteriur – il Grischun – datti be pli 54 duaniers ed emploiadas da dazi.

CLAUDIA CADRUVI/FMR

Gia il 2017 era la situaziun nuncuntentaivla e pliras deputadas han intervegni en il Cussegl grond. Il giavisch: La reducziun da persunal da duana stoppia vegnir franada. Lez onn hai lura dà in inscunter tranter *Ueli Maurer* ed ina delegaziun grischuna. Il cusseglier federal – sco schef da l’uffizi da duana – ha empermess ch’ins na stritgia naginas plazzas pli en il Grischun. Dapi lura èn puspè svanidas nov plazzas da duana. Be anc 54 persu-

«È la segirezza da cunfin anc garantida en il Grischun?»

Martin Candinas, cusseglier naziunal

nas lavuran per la segirezza da cunfin e per il dazi en il chantun.
La regenza grischuna ha bain empermess en ch’ella intervegna a Berna, per ch’i na vegnia betg anc mender. Ma *Rico Lamprecht* na fida betg pli propi a talas empermischuns. Il deputà da la Val Müstair ha motivà ses collega da partida *Martin Candinas* dad intervegnir. Il cusseglier naziunal ha dumandà il glindesdi il Cussegl federal: «È la segirezza da cunfin anc garantida en il Grischun?» La resposta ch’el ha survegni è stada plitost formalistica. [Pagina 2](#)

«Damai ch’jeu hai neginas alas e negin bec hai jeu atgnamein piars lidinuot el territori dils utschals.»

In sgol senza turbulenzas cun la columnista Carin Caduff – Pagina 16

Trais generaziuns – ses mauns

Il palc dal Zuoz Globe d’eira garnieu quista fin d’eivna cun ün cor viril, trais actuors, pochs requisits, purtretts fermes e bger spazi per sentimaints e reflexiuns. Tuot que per preschanter il töch da teater «Bab, siu archiv ed jeu» dad Asa Hendry in occasiun dal seguond Festival Travers. Ils trais actuors Lorin Könz, Bistgaun Capaul e Lorenzo Polin e lur mauns (guarda foto) haun rapreschanto trais generaziuns. Minchün dad els avess pudieu esser il bap u l’iffaunt. (fmr) [Pagina 9](#)